

УДК 36.717.061:658.14

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-29

Чапля П. В., аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ORCID: 0009-0005-8406-737X

e-mail: pashachaplia@gmail.com

Роль облікових реєстрів у забезпеченні внутрішнього контролю електронних транзакцій в автоматизованому середовищі

Анотація. У статті досліджено проблему трансформації облікових реєстрів у контексті цифровізації фінансово-господарської діяльності підприємств. Зосереджено увагу на необхідності адаптації бухгалтерського обліку до умов зростаючого використання електронних грошей, електронних гарантів та міжнародних платіжних систем. Обґрунтовано, що традиційні реєстри, які використовуються для обліку готівкових і безготівкових коштів, не забезпечують належного рівня деталізації та прозорості щодо електронних транзакцій, що ускладнює внутрішній контроль, фінансовий аналіз та формування достовірної звітності.

На основі аналізу сучасних підходів до автоматизації обліку запропоновано три типи реєстрів: реєстр руху електронних грошей, реєстр залишків на електронних гаманцях і реєстр міжнародних транзакцій. Розроблено прикладні форми відповідних реєстрів, що враховують специфіку операцій, платіжні системи, курси валют, комісійні витрати та валютні різниці. Акцентовано на можливості інтеграції таких реєстрів у сучасні ERP-системи з метою підвищення ефективності внутрішнього контролю.

Результати дослідження мають практичне значення для підприємств, які активно використовують електронні платіжні інструменти, та створюють підґрунтя для подальших наукових розвідок у сфері цифрового бухгалтерського обліку й фінансового моніторингу в умовах автоматизованого середовища.

Ключові слова: електронні гроші; внутрішній контроль; облікові реєстри; електронні транзакції; платіжні системи; автоматизоване середовище.

Chaplia Pavlo, PhD Student, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

The role of Accounting Registers in Ensuring Internal Control of Electronic Transactions in an Automated Environment

Abstract. Introduction. The rapid digitalization of financial operations, proliferation of electronic money, and integration of digital wallets and international payment systems have significantly transformed accounting landscapes. Traditional accounting registers, which were designed primarily for documenting cash and non-cash bank transactions, are insufficient for ensuring the reliability, transparency, and completeness of accounting data in this new environment. These limitations create risks of information distortion and hinder the functioning of internal control systems.

Purpose. This study aims to demonstrate the necessity of implementing specialized accounting registers for electronic money and to develop model register formats that meet internal control requirements in automated accounting environments.

Results. In the context of increasing electronic transactions, the paper proposes a systematized approach to transforming accounting registers. Three types of registers have been developed: one for the movement of electronic money, one for monitoring balances in digital wallets, and one for international electronic transactions. Each register is adapted to reflect the specifics of electronic payment flows, including transaction types, payment platforms, amounts, currency exchange rates, commissions, counterparties, and exchange rate differences. The proposed register formats are presented in tabular form to improve analytical capabilities and ensure reliable financial reporting.

The study also emphasizes the feasibility of integrating these registers into ERP systems and other automated accounting platforms. This integration would enable real-time monitoring, enhance internal control procedures, and guarantee the precision of data employed for managerial decision-making and external reporting.

Conclusions. Introducing specialized accounting registers for electronic funds is a critical step toward adapting the accounting system to the demands of the digital economy. These registers enhance the effectiveness of internal controls and ensure compliance with international accounting standards. These findings could provide a methodological basis for future research on the digital transformation of accounting and financial monitoring practices.

Keywords: electronic money; internal control; accounting registers; electronic transactions; payment systems; automated environment.

JEL Classification: M40, M41, M42, O33, G21.

¹ Стаття надійшла до редакції: 24.12.2025

Received: 24 December 2025

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток цифрових технологій і поширення електронних платіжних систем суттєво змінили фінансову інфраструктуру підприємств. У сучасному економічному середовищі все більше господарських операцій здійснюється за допомогою електронних грошей – зокрема через електронні гаманці, мобільні застосунки та міжнародні платіжні сервіси. Така трансформація висуває нові вимоги до бухгалтерського обліку – зокрема до організації внутрішнього контролю за транзакціями в електронному середовищі.

Традиційні реєстри бухгалтерського обліку були створені для фіксації операцій з фізичними або безготівковими грошовими коштами в межах банківської системи. Однак специфіка руху електронних грошей – яка включає негайність розрахунків, мультивалютність, участь зовнішніх сервісів і високу динамічність операцій – робить існуючі форми реєстрів малоефективними. Це створює ризики неточностей у обліку, втрати контролю над грошовими потоками, а також ускладнює підготовку достовірної фінансової звітності.

Відсутність уніфікованих методичних підходів до відображення операцій з електронними грошима у бухгалтерському обліку ускладнює розробку внутрішньої документації та регламентів контролю. Крім того, недостатня деталізація операцій у наявних реєстрах не дозволяє своєчасно виявляти помилки або зловживання – що є критично важливим для управлінських рішень.

Таким чином, постає необхідність у розробці нових форм облікових реєстрів, які враховують специфіку електронних транзакцій, забезпечують прозорість і повноту інформації про кожну операцію – а також сприяють побудові ефективної системи внутрішнього контролю в автоматизованому середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика організації бухгалтерського обліку в умовах цифрової трансформації досліджувалась у працях таких науковців, як О. В. Савченко, Н. М. Малюга, Т. І. Єфименко, які акцентували увагу на адаптації облікових систем до нових викликів фінансово-економічного середовища. Дослідження особливостей обліку електронних грошей і транзакцій також знайшли відображення в роботах В. М. Жука та А. М. Поддєрьогіна, де розглядалися питання нормативного регулювання та податкового обліку таких операцій.

Водночас питання внутрішнього контролю електронних транзакцій залишається недостатньо дослідженим. Зокрема, не приділено належної уваги

розробці спеціалізованих облікових реєстрів, які б забезпечували належний рівень деталізації й достовірності інформації про рух електронних грошових коштів. Саме цій проблемі й присвячується дана стаття.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є обґрунтування необхідності впровадження спеціалізованих облікових реєстрів для електронних грошових коштів та розробка їхніх форм з урахуванням вимог внутрішнього контролю в умовах автоматизованого облікового середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифровізація економіки та активне впровадження електронних платіжних засобів зумовили нові вимоги до ведення бухгалтерського обліку на підприємствах. Використання електронних гаманців, мобільних банківських застосунків та міжнародних платіжних систем істотно ускладнює процес фіксації фінансових операцій у традиційних облікових реєстрах. Це пов'язано з високою частотою операцій, різноманіттям платіжних інструментів, мультивалютністю та інтеграцією з міжнародними фінансовими системами.

Класичні форми реєстрів грошових коштів не пристосовані до фіксації деталей електронних транзакцій, зокрема таких, як використаний платіжний інструмент, комісія, курс валюти на момент операції або контрагент в цифровому середовищі. Відсутність цих параметрів в облікових формах створює прогалини в інформаційній базі управлінського обліку, а також обмежує можливості внутрішнього контролю. У зв'язку з цим постає нагальна потреба в адаптації та вдосконаленні структури реєстрів бухгалтерського обліку.

Один із ключових елементів запропонованих змін – впровадження реєстру руху електронних грошових коштів, який дозволяє відображати всі операції, здійснені з використанням електронних платіжних засобів. Цей реєстр забезпечує деталізацію інформації про кожну транзакцію: дату, тип, суму, платіжну систему, контрагента, а також інші аналітичні показники. Таблиця 1 демонструє запропоновану форму реєстру, яка враховує особливості операцій з електронними грошима.

Цей інструмент сприяє створенню надійної бази для формування звітності, контролю за надходженнями і витратами електронних коштів та виявлення аномальних або підозрілих операцій. Така деталізація є важливою передумовою для формування внутрішньої політики контролю та прозорості обліку у цифровому середовищі.

Таблиця 1 Запропонована форма регістра руху електронних грошових коштів

Дата	Тип операції	Сума, грн	Платіжна система	Контрагент	Коментарі
01.10.2024	Поповнення	5000	Простір	ПП «Сервіс»	Платіж за товар
02.10.2024	Використання	3000	НСМЕП	ПП «Сервіс»	Аванс за послуги
03.10.2024	Конвертація	1000	Простір	ПАТ «ПриватБанк»	Обмін

Джерело: розроблено автором

У контексті побудови ефективної системи внутрішнього контролю за електронними транзакціями ключову роль відіграє не лише фіксація кожної операції, але й повний облік залишків електронних коштів на відповідних платіжних інструментах. Такий облік слугує основою для своєчасного виявлення невідповідностей, зниження ризиків втрат, контролю за ліквідністю підприємства в цифровому середовищі, а також підтвердження фінансової стійкості в умовах мультивалютного функціонування.

Зважаючи на специфіку електронних грошей, які можуть одночасно зберігатися на декількох цифрових платформах, включаючи як національні, так і міжнародні системи, актуалізується потреба у

впровадженні інтегрованого регістру обліку руху коштів і залишків на електронних гаманцях. Такий регістр виконує функції як синтетичного, так і аналітичного обліку, надаючи можливість аналізувати рух електронних коштів у розрізі кожного гаманця, операційного дня, типу транзакцій та курсових коливань, якщо йдеться про іноземну валюту.

Таблиця 2 демонструє авторську форму регістру, яка дозволяє враховувати курси валют (офіційний НБУ, міжбанк або біржовий), початкові та кінцеві залишки, обсяг надходжень і витрат за період. Подібна структура забезпечує як контрольну функцію – відстеження змін залишків у реальному часі, так і аналітичну – визначення фінансових трендів і оцінку ефективності використання коштів.

Таблиця 2 Авторська форма регістру руху коштів і залишків на електронних гаманцях

Дата	Електронний гаманець	Курс валюти (НБУ), грн	Курс валюти (міжбанк / біржа)	Залишок на початок дня	Надходження	Витрати	Залишок на кінець дня
01.10.2024	Простір (грн)	-	-	10000	5000	2000	13000
01.10.2024	PayPal (USD)	41,52	42,52	2000	1000	500	2500
01.10.2024	НСМЕП (грн)	-	-	3000	1000	800	3200

Джерело: розроблено автором

Особливу цінність регістр набуває у випадках, коли підприємство оперує великою кількістю транзакцій з різних джерел або через різні платіжні платформи. У таких умовах саме систематизоване відображення руху коштів у запропонованому форматі дозволяє забезпечити контроль за дотриманням фінансової дисципліни, проводити міжсистемну звірку залишків, а також виявляти операції, що не мають належного документального підтвердження.

Крім того, можливість інтеграції цього регістру із системами автоматизованого обліку та бізнес-аналітики, наприклад ERP-системами, відкриває нові горизонти для комплексного управління електронними фінансовими ресурсами підприємства. Це дозволяє створити надійне інформаційне підґрунтя для стратегічних рішень щодо розподілу фінансових

потоків, оптимізації комісійних витрат та мінімізації валютних ризиків.

Таким чином, запропонована модель облікового регістру залишків на електронних гаманцях становить собою не лише інструмент обліку, але й повноцінний елемент внутрішнього фінансового моніторингу, що сприяє підвищенню прозорості, точності та відповідності облікових даних сучасним вимогам цифрової економіки.

У процесі глобалізації фінансових ринків усе більше підприємств малого та середнього бізнесу, а також великі корпорації активно інтегрують у свої господарські процеси міжнародні електронні платіжні системи, такі як PayPal, Wise, Revolut, Stripe, Skrill тощо. Їх використання значно розширює можливості ведення бізнесу, але водночас ставить перед

бухгалтерами нові виклики щодо обліку та контролю транскордонних електронних транзакцій.

Основними особливостями міжнародних електронних розрахунків є мультивалютність операцій, варіативність валютних курсів — офіційних, ринкових, внутрішньосистемних, наявність банківських і платіжних комісій, часові розбіжності у датах здійснення та зарахування коштів, а також обмежена прозорість деяких сервісів щодо контрагентської інформації. Такі фактори ускладнюють ведення обліку за загальноприйнятими стандартами та потребують впровадження спеціальних аналітичних інструментів.

З метою систематизації та поглиблення обліку міжнародних електронних транзакцій автором

запропоновано форму реєстру обліку міжнародних операцій з електронними грошима, що охоплює широкий спектр необхідних параметрів для достовірного бухгалтерського відображення:

- дата та назва електронного гаманця (платформи);
- сума операції в іноземній валюті;
- курс валюти за даними НБУ та альтернативних джерел;
- перерахована сума у гривні (національна валюта обліку);
- сума комісії;
- облік валютної різниці;
- ідентифікація контрагента

Табл. 3 ілюструє структуру зазначеного реєстру.

Таблиця 3 Форма реєстра обліку міжнародних транзакцій з електронними грошима

Дата	Електронний гаманець	Сума (валюта), USD	Курс валюти (НБУ)	Курс валюти (міжбанк / біржа)	Сума, грн	Комісія, грн	Валютна різниця, грн	Контрагент
01.10.2024	Skrill (USD)	6000	41,00	41,00	246000	2000	800	Компанія А
01.10.2024	PayPal (USD)	500	41,00	41,00	20500	200	100	Компанія В
01.10.2024	Wise (EUR)	2000	47,00	47,00	94000	350	50	Компанія С
01.10.2024	Revolut (EUR)	100	47,00	47,00	4700	80	10	Компанія D

Джерело: розроблено автором

Запропонована форма забезпечує повний контроль за транснаціональними потоками електронних коштів, дозволяючи точно обліковувати реальні витрати, пов'язані з міжнародною діяльністю підприємства, включно з валютними втратами або виграшем від курсових коливань. Це має важливе значення як для внутрішнього аналізу фінансової ефективності, так і для забезпечення відповідності податковому та бухгалтерському законодавству України й стандартам міжнародного обліку (МСФЗ).

Особливу увагу у побудові реєстру приділено відображенню валютної різниці, яка виникає внаслідок розбіжностей між курсом на дату транзакції та курсом на дату фактичного зарахування або конвертації коштів. Регулярне накопичення та аналіз цих даних дозволяє підприємству прогнозувати валютні ризики, формувати резерви та/або коригувати політику валютних операцій.

Не менш важливим компонентом є фіксація комісійних витрат, які в міжнародних платіжних системах можуть становити суттєву частку операційних витрат. Їх системне облікове відображення у реєстрі забезпечує прозорість фінансових розрахунків і своєчасну оптимізацію контрактних умов або вибору платіжного провайдера.

Таким чином, інтеграція реєстрів міжнародних електронних транзакцій у загальну облікову систему підприємства створює новий рівень управління фінансовими потоками, який поєднує точність обліку,

контроль за витратами та відповідність міжнародним стандартам облікової практики.

Запровадження спеціалізованих облікових реєстрів у системі бухгалтерського обліку відіграє ключову роль у вдосконаленні внутрішнього контролю за електронними транзакціями. Завдяки чіткій структуризації даних та деталізації параметрів кожної операції (дата, сума, платіжна система, тип транзакції, контрагент, комісія, валютна різниця тощо) реєстри забезпечують підвищення прозорості облікової інформації, унеможливають її викривлення та знижують ризик фінансових зловживань.

У контексті автоматизованого середовища, де значна частина операцій відбувається у режимі реального часу, наявність правильно організованих реєстрів дозволяє створити цифрові сліди кожної транзакції — це забезпечує ефективність контролюючих процедур і оперативність у виявленні помилок або аномалій.

Крім того, в умовах використання інтегрованих ERP-систем спеціалізовані реєстри можуть бути налаштовані на автоматичне генерування звітів, контроль лімітів та порівняння фактичних і нормативних показників — що посилює функції попереднього, поточного та наступного контролю. Це трансформує реєстри з пасивного інструменту обліку у активний елемент контрольного середовища підприємства, що підтримує фінансову дисципліну, сприяє своєчасному прийняттю управлінських рішень

і забезпечує відповідність операцій внутрішнім політикам та нормативно-правовим вимогам.

Таким чином, реєстри стають критично важливим інструментом у побудові цілісної, ефективної та прозорої системи внутрішнього контролю в цифрову епоху.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що сучасні умови цифрової трансформації господарської діяльності підприємств вимагають переосмислення традиційних підходів до організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Масове впровадження електронних грошей і платіжних систем суттєво ускладнює процеси обліку й потребує від підприємств застосування нових інструментів для забезпечення повноти, достовірності та своєчасності фінансової інформації.

Обґрунтовано доцільність впровадження спеціалізованих реєстрів для обліку руху електронних грошових коштів, залишків на електронних гаманцях та міжнародних електронних транзакцій. Запропоновані реєстри враховують специфіку цифрових фінансових операцій, включаючи типи транзакцій, платіжні системи, курсові коливання,

комісійні витрати та валютні різниці. Їхнє використання забезпечує підвищення рівня контролю над електронними фінансовими потоками, покращення аналітичного супроводу управлінських рішень і зменшення ризику фінансових порушень.

Окрему увагу приділено можливості інтеграції запропонованих форм реєстрів у середовище автоматизованих облікових систем, що дозволяє суттєво розширити функціонал внутрішнього контролю та підвищити інформаційну прозорість фінансової діяльності підприємства. Формалізація таких реєстрів створює підґрунтя для запровадження цифрового аудиту та підвищення ефективності моніторингу транзакцій у реальному часі.

Подальші наукові дослідження можуть бути зосереджені на стандартизації запропонованих підходів, розробці методичних рекомендацій для різних галузей, оцінці впливу нових облікових форм на якість фінансової звітності, а також на створенні практичних інструментів автоматичного формування реєстрів у межах сучасних ERP-систем. Усе це сприятиме формуванню надійної, адаптивної та сучасної системи обліку в умовах цифрової економіки.

Література:

1. Глобальні стандарти внутрішнього аудиту (Global IA Standards). USAID, SOERA, 2024. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Брошура_GIAS_Domain%20IV%20-%20Керування%20функцією%20внутрішнього%20аудиту.pdf.
2. Грудницький В. М. Правове регулювання обігу віртуальних (цифрових) активів в Україні. *Київський часопис права*. 2023. №2. С. 43-49. URL : <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/315/301>.
3. Гура Н., Чапля П. Методологічні основи обліку електронних грошей і платежів у сучасних умовах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2025. №1(226). С. 54-60. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2025/226-1/6>.
4. Жуковська В., Климанський В. Трансформація бізнес-процесів на підприємстві електронної торгівлі: вплив цифрових технологій. *Економіка та суспільство*. 2024. №66. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-69>.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 ; станом на 01.01.2026 р. RL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
6. Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 №2074-IX ; станом на 15.11.2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
7. Зразки документів з внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Міністерство фінансів України. URL : https://mof.gov.ua/uk/templates_on_internal_control_and_internal_audit-415.
8. Макурін А. Відображення криптовалюти в бухгалтерському обліку. *Економічні горизонти*. 2021. № 3(14). С. 13-22. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(14\).2020.224794](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(14).2020.224794).
9. Осокіна А., Хвастунов Н., Востряков І. Система стратегічного контролінгу в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2024. №67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-95>.
10. Павлова Г., Волчанська Л., Чепець О. Удосконалення організації обліку і контролю грошових коштів підприємства. *Наукові перспективи*. 2024. №10(52). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10\(52\)-660-668](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52)-660-668).

References:

1. USAID, & SOERA. (2024). Global Internal Auditing Standards (GIAS): Domain IV – Governing the internal audit function. https://mof.gov.ua/storage/files/Брошура_GIAS_Domain%20IV%20-%20Керування%20функцією%20внутрішнього%20аудиту.pdf.
2. Hrudnytskyi, V. M. (2023). Legal regulation of circulation of virtual (digital) assets in Ukraine. *Kyiv Journal of Law*, 2, 43-49. <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/315/301>.
3. Hura, N., & Chaplia, P. (2025). Methodological foundations of accounting for electronic money and payments in modern conditions. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 1(226), 54-60. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2025/226-1/6>.
4. Zhukovska, V., & Klymanskyi, V. (2024). Transformation of business processes at e-commerce enterprises: The impact of digital technologies. *Economy and Society*, 66. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-69>.

5. Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). *On accounting and financial reporting in Ukraine*. №996-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *On virtual assets*. №2074-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
7. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). *Templates of internal control and internal audit documentation*. https://mof.gov.ua/uk/templates_on_internal_control_and_internal_audit-415.
8. Makurin, A. (2021). Accounting treatment of cryptocurrency. *Economic Horizons*, 3(14), 13-22. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(14\).2020.224794](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(14).2020.224794).
9. Osokina, A., Khvastunov, N., & Vostriakov, I. (2024). Strategic controlling system under digitalization conditions. *Economy and Society*, 67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-95>.
10. Pavlova, H., Volchanska, L., & Chepets, O. (2024). Improving the organization of accounting and control of enterprise cash flows. *Scientific Perspectives*, 10(52), 660-668. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10\(52\)-660-668](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52)-660-668).

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License